

VINDOBONENSIS — SABARIENSIS

CIKKELYEK,

MELYEK ISTEN SZOLGÁJA,

DR. BATHYÁNY-STRATTMANN LÁSZLÓ HERCEG

BOLDOGGÁ- ÉS SZENTTÉAVATÁSI

ÜGYE FOLYAMÁN BIZONYÍTÁSRA

KERÜLNEK

(Manuscripti instar. — Kézirat gyanánt.)

BUDAPEST, 1944

KORDA R. T. NYOMDÁJA

VINDOBONENSIS — SABARIENSIS

CIKKELYEK,

MELYEK ISTEN SZOLGÁJA,

DR. BATTYÁNY-STRATTMANN LÁSZLÓ HERCEG

BOLDOGGÁ- ÉS SZENTTÉAVATÁSI
ÜGYE FOLYAMÁN BIZONYÍTÁSRA
KERÜLNEK

(Manuscripti instar. — Kézirat gyanánt.)

BUDAPEST. 1944
KORDA R. T. NYOMDÁJA

Csávossy Elemér S. J. mint Isten szolgája, *dr. Batthyány-Strattmann László* herceg boldoggá- és szenttéavatási ügyének postulitora a szombathelyi püspöki szentszéki bíróságnak bizonyításra előterjeszti a következő cikkelyeket és kéri, hogy azokra nézve az eljárás folyamán a tanúk kihallgatását elrendelni s a tanúkat kihallgatni kegyeskedjék. Nincs azonban szándéka, hogy magát ezzel fölösleges dolgok bizonyítására kötelezze s ez ellen már eleve óvást emel.

I. Isten szolgájának születése és élete

1. Isten szolgája, *dr. Batthyány-Strattmann László* herceg 1870 október 28-án született Dunakilitin, Moson megyében. Szülei: Batthyány József gróf főispán és országgyűlési képviselő és Batthyány Ludovika grófnő. Édesanyjáról Isten szolgája mindig a legnagyobb tisztelettel és hálával emlékezett meg mint mélyen vallásos asszonyról. Édesatyjának családi élete ellenben nem volt mintaszerű, feleségétől elvált és újra meg-nősült; halálos ágyán azonban, leginkább fia buzgólkodása következtében őszinte szívvel Istenhez tért vissza.

Igaz-e ez?

2. Középiskolai tanulmányait Kalksburgban és Kalocsán a jézustársasági atyák intézetében végezte, majd Ungváron tett érettségi vizsgálatot 1890-ben. Önkéntesi évének leszolgálása után a bécsi egyetem bölcsészeti, utána pedig orvosi karára iratkozott be és mindkét karon megszerezte a doktori oklevelet. Ezenkívül mint a hírneves Palisa csillagász-tanár munkatársa a csillagászzal is behatóan foglalkozott és sok gyakorlati ismerettel gazdagította tudását. Kitént zenei tehetségével is.

Igaz-e ez?

3. 1898-ban Coreth Mária Terézia grófnővel lépett házassági frigyre, mely mindvégig a legboldogabb maradt és 13 gyermeknek adott életet. Ezek közül kettő még zsenge korban, egy pedig, Ödön 21 éves korában haltak meg, utolsó a keresztségi ártatlanságának ragyogó fényében és a szentség hírében.

Igaz-e ez?

4. Isten szolgája először mint körorvos működött Kőpcsényben, majd ugyanott megalapította magánkórházát, eleinte 30, azután az első világháború alatt 120 ágygal. A kórház vezetését maga vállalta, a rendelőseknél felesége segédkezett, a betegek ápolását apácákra bízta. Az összeomlás után Körmendre költözött s ott is kórházat létesített főleg szembetegek részére. Kitűnő orvos volt és híre az ország határain túl is elterjedt.

Igaz-e ez?

5. 1915-ben nagybátyjától, Batthyány-Strattmann Edétől a hitbizománnyal együtt a hercegi címet is örökölte. Lovagja volt az aranygyapjas, a pápai arany-sarkantyús és a magyar királyi Szent István-rendnek. A nemzetközi eucharisztikus kongresszusok állandó bizottságának magyar részről tagja volt. Rendes tagja volt ugyancsak a Magyar Tudományos Akadémiának is.

Igaz-e ez?

II. Vallásos élete és erényeinek hősi foka általánosságban

6. Isten szolgája már gyermekkorában mindig vallásos volt. Önmegtagadásból tányérán olykor kis falatokat félrerakott, néha éj idején is felkelt imádkozni és a Boldogságos Szűzet nagyon szerette. E mellett igen eleven természetű, mindig vidám kedélyű és sok tréfa és diákcsíny szerzője volt. Elsőáldozása nagy hatással volt lelkére; örömében átugrott egy magas kerítésen, amit előbb sohasem mert megtenni. Már korán érdeklődést mutatott a természettudományok

íránt és már akkor megfogamzott lelkében a gondolat, hogy szegénysorsú embertársai megsegítésére az orvosi hivatásnak szenteli magát. Másoknak örömet szerezni volt már akkor életprogrammja.

Igaz-e ez?

7. Az életszentségtől azonban még távol állott, sőt a kalocsai intézetből egy önfeledt pillanatban nevelője ellen elkövetett sérelem miatt el is bocsátották. De ezt a ballépését azonnal megbánta és későbbi életében volt nevelőjét többször felkereste és sohasem nyilvánított vele szemben ellenszenvet. Egyetemi éveiben vallásossága alábbhagyott, sőt komolyabb erkölcsi hibák is léptek fel. Ezeket azonban később mélységesen megbánta, tehetsége szerint jóvátette és hősies isten- és felebaráti szeretetével egész életén át vezekelt értük. Megtérése oly tökéletes volt, hogy Isten kegyelmétől támogatott nagy akaratereje következtében épp azokban az erényekben tűnt ki, melyek ellen korábbi életében vétkezett.

Igaz-e ez?

8. Az életszentség magaslatára való emelkedését nem hirtelen megtérés okozta, hanem a gyermekkorától beléje nevelt vallásosság, melyet nővérei és felesége is ápoltak benne, fokozatosan nagyobb és nagyobb tért hódított lelkében s végre életének minden mozzanatát annyira áthatotta, hogy egyedül csak a hitből és a hitnek, szeretetből és a szeretetnek, az örökkévalóság gondolatából és az örökkévalóságnak élt.

Igaz-e ez?

9. Mégis meg lehet állapítani, hogy kb. 1906 óta élete igazán a szentség fényében ragyogott és mintegy 20—30 éven át az isteni és felebaráti szeretet s egyéb erények hősies példáját adta mindazoknak, akik vele érintkezésbe jutottak. Magas társadalmi állása mellett testi-lelki erőit, nagy tehetségét és egész vagyonát mint orvos teljesen a szegények szolgálatára áldozta s ezzel a felebaráti szeretet, a lelkek iránti

buzgalom és szociális érzés oly ragyogó példáját nyújtotta korának, mely majdnem egyedülállónak nevezhető. Hasonlóképen a családi életnek és igazi katolikus nevelésnek is mintaképeként, tündöklött kortársai előtt. Isten iránt pedig a legtökéletesebb módon megvalósította Krisztus szavát: „Aki nem fogadja Isten országát mint a kisdéd, nem megyen be abba.” (Mk. 10, 15.) Élete végén oly lelki kiegyensúlyozottságot mutatott, amely csak az összes erények tökéletes gyakorlásával vált lehetségessé.

Igaz-e ez?

III. Hősies hite

10. Isten szolgájának egész vallásos élete eleven és mélységes hitéből fakadt. A hit az ő számára olyan volt, mint a levegő, mely nélkül nem tudunk élni. Hite gyermekdeden alázatos és sziklaszilárd volt, kétséget nem ismerő valóság. Mások hitbeli nehézségei és kételkedései mélységes szomorúsággal töltötték el. Ha valamely ismerőse tanújelét adta hitetlenségének, azonnal imádkozott, hogy Isten a hit fényével oszlassa el kételyét. Egy alkalommal felesége valami kételyfelől említett előtte; Isten szolgája annyira elszomorodott ezen, hogy könnybelábadt szemmel nézett hitvesére.

Igaz-e ez?

11. Nagyon hálás volt Istennek azért, hogy a katolikus Egyházban született. Gyermekeinek, betegeinek is elmagyarázta, mily nagy kegyelmet jelent az igaz hit s mily szépek, nagyszerűek hitünk dogmái. Főleg szentáldozás után megértette gyermekeivel, mily hálával tartozunk Istennek az igaz hit kegyelméért. Nem mulasztott alkalmat, hogy bennük a hitet növelje. Betegeit oktatgatta, térítgette. Kis vallásos füzeteket írt részükre és ilyeneket terjesztett közöttük. Másokat is felvilágosított hitbeli dolgokban és sok hitvédelmi s egyéb vallásos iratot osztott szét és sokakat megtérített. Felelősnek érezte magát övéiért, alkalmazottaiért

és a részükről történt minden mulasztás bántotta őt. Egy egészen lezüllött intelligens férfit egyetlen beszélgetésével jobb útra térített. Betegai ágyára ült és beszélt nekik a jó Istenről. Egy egészen tudatlan gyermeket elsőáldozásra készítetett elő.

Igaz-e ez?

12. Mindenekelőtt példájával iparkodott másokat, elsősorban családját a hitnek megnyerni. Ő maga egészen Istennel együtt és az Ő színe előtt élt. Hite igazán élő hit volt, mely egész életét legapróbb vonatkozásaiban is áthatotta. Minden munkáját a szent kereszt jelével kezdte meg. Aki házában megfordult, egy lépéssel közelebb érezte magát Istenhez. Zita királyné a herceg egy látogatása után ezeket mondotta róla: „Az ember érzi, hogy ő nagyon közel áll Istenhez.” Hogy mennyire hatotta át a hit szelleme egész életét, arról a következő eset tanúskodik. Egy paptól hallotta, hogy mások hálája, köszönete esetleg megfoszthat minket jócselekedeteink érdemétől. Erre bánatosan mondotta a kórházában ápoló nővéreknek: „Megrövidítettem magukat sokszor, mert megköszöntem segítségüket; ezentúl majd így mondom: Deo gratias!”

Igaz-e ez?

13. Mindennap buzgón imádkozott a hit terjedéséért és terjesztőiért. Családjával együtt belépett Kláver Szent Péter Társulatába. Minden gyermeke részére egy-egy négergyermeket kereszteltetett meg; elhunyt Ödön fia emlékére pedig egy Edmundus nevű néger teológust taníttatott ki s előmenetelét szeretettel követte. Szegény templomoknak és zárdáknak hazánkban és a külföldön sok segítséget nyújtott. Kegyúri templomaira kiváló gondja volt.

Igaz-e ez?

14. Ami az Egyház tanításával szóban, írásban, tettben a legkisebb mértékben is ellenkezett, azt szívből utálta. Soha olyan könyvet még el sem kezdett olvasni, mely a hitet vagy jó erkölcsöt bármily csekély

mértékben is sértette. „Nincs elég idő még a jó könyvek olvasására sem, mondotta, minek az időt ilyenmire fecsérelni?” Minden politikai megmozdulással is ellenszenvezett, mely az Egyházra nézve hátrányosnak mutatkozott. Együttértzett az Egyház örömeivel és szenvedéseivel, főleg az utolsó évtizedek üldözései közepette. A vallásellenes törvények létrejötte után már nem ment a francia Riviérára, hanem Olaszországot választotta. — Aki vele vallásos dolgokról beszélt, azonnal észrevette, hogy ezekben nagyon tájékozódott volt.

Igaz-e ez?

15. Az egyházi személyekben sohasem nézte az embert és még a legegyszerűbb falusi pap iránt is a legnagyobb tisztelettel volt. Papoknak, hacsak tehette, kezet csókolt. Nagyon szívesen látott házában egyházi személyeket, mert velük vallásos tárgyakról értekezhetett s így lelke számára kapni remélt tőlük valamit. A kórházában lévő beteg papokat meghívta asztalához. Nem szűnt meg a papokért, főleg a magasabb állásúakért imádkozni. Megyéspüspökéért naponkint imádkozott. Ha útja Rómába vitte, nem mulasztotta el kihallgatást kérni a Szentséges Atyánál s ezeket a kihallgatásokat legnagyobb lelki élményei közé számította. X. Pius pápát különösen tisztelte és szerette a napi szentáldozásról szóló rendelete miatt. Utolsó útja is Rómába vezetett, de betegsége miatt már nem tudott oda eljutni.

Igaz-e ez?

16. Szent életének középpontja házi kápolnája volt a napi szentmisével és szentáldozással. Köpcsényben és Kőrmenden pápai engedéllyel a kápolnában állandóan ott volt az Oltáriszentség. Ha Isten szolgája a kápolna mellett elhaladt vagy ha egyébként pár perce volt, legalább néhány pillanatra betért és szentséglátogatást végzett. Bizonyos időszakokban a kápolnában állandó szentségimádás folyt egész nap. Ha a herceg távol volt, ott is napközben betért valamely

templomba és szentségimádást végzett. A kápolna mindig tiszta és fényes volt, főleg az oltár. A kápolna körül a herceg megkívánta a csendet. Maga is az Oltáriszentség előtt mély áhítatba merülve imádkozott. Hálószobájából kis ablak nyílt a kápolna felé; ezen át az oltárra láthatott. Éjjel ha felébredt, innét imádta a kenyér színe alatt rejtőző Istenét. E fölött gyermeki örömet mások előtt is kifejezte.

Igaz-e ez?

17. Imádságával családjának utolérhetetlen mintaképül szolgált. Gyermekai kérték, hogy úgy tudjanak imádkozni, mint ő. Megmagyarázta nekik, mily tisztelettel kell mindig imádkozni. Ő maga imádság közben mozdulatlanul térdelt; összekulcsolt kézzel és becsukott szemmel imádkozott. Szerény egyszerűség jellemezte imádságában, a tettetésnek legkisebb látszata nélkül. Imádság alatt sohasem hagyta el magát egy pillanatra sem. A körülötte lévő dolgok eltűntek előtte, csak áhítata tárgyával foglalkozott; nem vette észre, ha valaki a kápolnába bejött vagy onnét távozott.

Igaz-e ez?

18. Imádsága állandó volt. Olykor halkan suttogott, mikor a kápolnában egyedül imádkozott. Minden műtét előtt betért a kápolnába és Istennek ajánlotta betegeit. Különben is, mielőtt a kórházba ment, előbb 5—10 percig a sekrestye küszöbén térdelt az Oltáriszentség előtt. Súlyosabb műtétek előtt betegeinek homlokára, szemére keresztet rajzolt, és ha sikerrel járt, azt mindenkor Istennek tulajdonította. A szentségi Krisztusnak minden gondját, baját, örömet elmondta. Felesége mondja, hogy éjjel is látta őt térdelni s imádkozni.

Igaz-e ez?

19. A szentmisén mindennap másodpercnyi pontossággal jelent meg. Maga gyújtotta meg a gyertyákat, segített a papnak az öltözködésben és nagyon szeretett ministrálni. Ezt vagy egyedül vagy egyik fiával kettesben tette, mégpedig oly áhítattal, hogy

aki rá tekintett, nagyobb áhítatra buzdult. Énekes miséknél ő harmóniumozott s ebben megnyilvánult művészi tehetsége. Nagyon szerette a népéneket, főleg a szép Mária-énekeket. Nagyon szeretett a missaleből is imádkozni. Ha nem volt mise a kastélyban, lement a plébániatemplomba szentmisét hallgatni. Kórházában is gyakran volt szentmise.

Igaz-e ez?

20. Napi áldozó volt. A szentáldozást csak betegség vagy jelentékenyebb rosszullét miatt hagyta el. Még ha úton volt is, nem mulasztotta el; Budapesten a szervitákhoz, Bécsben a kapucinusokhoz járt szentmisére. A napi szentáldozás lelki életének középpontja volt. Szentmise után gyermekeivel hálaadó elmélkedést tartott 5—10 percig. Éveken át csodálatos kitartással végezte ezt mindennap, még ha úton volt is: a szállodában vagy egy templom zugában. Az elmélkedés hálaadást, kérést és kis erénygyakorlatot tartalmazott, melyet napközben végezni kellett. Olykor egy evangéliumi eseményhez fűződött az elmélkedés vagy egy szentnek életéhez. Az „adoro” betűi adták a hálaadás pontjait (Anbetung, Danksagung, Opferung, Ruf, Ordnung). Az elmélkedés azután közös reggeli imával végződött.

Igaz-e ez?

21. Istent szemlélte a természetben is. Tisztelte a Szentháromság egyes Személyeit, a mennyei Atyát is különösen: „Úgy szeretnék kezén lenni, mint Karle (legkisebb fia) az enyémen”, mondotta. Különös áhítattal viseltetett Jézus legszentebb Szíve iránt is. Képeit ezerszámra ajándékozta; minden beteg kapott egyet. A körmendi plébános tanúsága szerint ő volt a plébánián a Jézus Szíve-tisztelet legfőbb apostola; nagyon terjesztette a családok felajánlásának művét. Nagyon szerette a keresztutát végezni; olykor napjában többször is imádkozta. Gyermekeit is megtanította erre az ájtatosságra. Megtörtént, hogy gyermekeivel karján végezte a keresztutát. Ez a kastély

második emeletén volt felállítva; ott kellett áthaladnia, ha hálósobájába tért. A szenvedő Úr Jézus iránti tiszteletből a Keresztes Nővérek egyik háza összes tagjainak feszületeket vett.

Igaz-e ez?

22. A Boldogságos Szűzet mondhatni a rajongásig szerette. Kongreganista volt. Nagy Mária-tiszteletét külsőleg főképp a kis zsoltosma és a rózsafüzér-imádságba öntötte. Szűz Mária kis zsoltosmáját egy alkalommal Nizzában ismerte meg s attól kezdve csodálatos kitartással 30 éven át megszakítás nélkül mindennap elvégezte, munkái közepette, betegségében, sőt még élete utolsó napján is. Betegségében elvégzése nehezebbre esett, de azt a kegyelmet kérte Istentől, tartsa meg eszméleténél, hogy a kis zsoltosmát mindvégig elvégezhesse.

Igaz-e ez?

23. Naponta két rózsafüzért imádkozott, egyet (a héttizedeset) egyedül, egy másikat (az öttizedeset) családjával és alkalmazottaival közösen. Mindennap pontosan $\frac{1}{4}$ 8 órakor tartották meg ezt az ájtatosságot, melyre a vendégek is hivatalosak voltak és meghatódva vettek részt benne, sokszor még nem katolikusok is. Ha úton voltak, a herceg elővette kis utazó oltárát és a szállodában tartották meg ugyancsak $\frac{1}{4}$ 8 órakor a szokott ájtatosságot; sőt még az autóban utazva is pontosan $\frac{1}{4}$ 8-kor. Külön rózsafüzér-ájtatosságot állított össze, tekintettel az irgalmasság testi és lelki cselekedeteire, kinyomatta és terjesztette.

Igaz-e ez?

24. Májusban Mária-oltárt állíttatott fel és a májusi ájtatosságon ő maga harmóniumozott. Ebbe egész lelkét belefektette. A kongregáció fogadalmi imáját minden szombaton a reggeli ima után elmondotta. A máriacelli Szűzanya képét utazásai alkalmával magával vitte. A kertben otthon is Mária-képet állíttatott fel. Különösen tisztelte a „Strahlenmuttergottes“ képét,

sok imameghallgatásban részesült általa. Azt szokta mondani, hogy Szűz Mária közbenjárásával mindent elérhetünk. Napközben több Memorare-t imádkozott különféle szándékokra. Családját is buzdította a Mária-tiszteletre. Főleg májusban találékony erénygyakorlatokkal tisztelték a gyerekek a Boldogságos Szűzet atyjuk utasítására. Szentéletű fia, Ödön, aki 1921-ben halt meg, rendkívüli Mária-tiszteletét édesatyjának köszöni. Batthyány Vilmos püspök betegágyához is Mária-képet vitt. A Mária-tisztelet egészen sajátos vonása volt lelkének.

Igaz-e ez?

25. Szűz Mária után az összes szentek közt Szent Józsefet tisztelte legjobban. Tiszteletére márványszobrot állíttatott fel a németújvári családi sírbolt fölélt latin felírással, melyben kéri a Szentet, hogy a család tagjai számára eszközölje ki a jó halál kegyelmét. Feltétlen bizalommal volt Szent József iránt s ezt mások előtt is hangoztatta, hogy őket tiszteletének megnyerje. Buzgón terjesztette a Szent Józsefről nevezett társulatot a haldoklók megsegítésére; a kórházában működő Keresztes Nővéreknek sokszáz ívet adott, hogy terjesszék. A tagoknak Szent József-képet adott imával. Családi gondjait is Szent Józsefre bízta. A kommunizmus idején megüresedett kasszája Szent Józsefbe vetett bizalma következtében nemvárt módon megtelt.

Igaz-e ez?

26. Más szentek közül különösen Szent Ferencet tisztelte, akinek harmadrendjébe is belépett. Továbbá Szent Ignácot, akinek szava: „Ha mások meg tudták tenni, miért nem én is?” — szinte vezérelve lett életében. Tisztelte még Szent Benedeket, Szent Tamást, Szent Paszkált, Szent Ágostont, Szent Monikát, Szent Magdolnát, Szent Tádét, Szent Kozma és Demjén orvosokat és a magyar szenteket. Az ajtón ki-bejárva őrzőangyalára gondolt és tisztelettel előre engedte. Az úton lévő keresztek és szentképek előtt

mindíg megemelte kalapját. A tisztítótűzben szenvedő lelkeket is főleg búcsúk elnyerésével iparkodott segíteni és bajaiban hozzájuk is fordult.

Igaz-e ez?

27. Az egyházi évvel együtt élt, nagyon örült az egyes ünnepnapoknak, különösen karácsony ünnepének. Egész ádventben családjával együtt erénygyakorlatokkal készült az ünnepre. A szentestét mély áhíttal ülte meg családjával és alkalmazottaival együtt. — Nagyon szerette a zsoltárokat is, melyeket a kis zsoltosmájból ismert. Röpmaként tört elő lelkéből olykor egy-egy zsoltár kezdete. Mikor betegségében műtét előtt narkózisban feküdt, zsoltárokat idézett. Kis zsoltosmáskönyvébe füleket, szemeket rajzolt, hogy emlékezetébe idézze, hogy Isten hallja és nézi őt. — A csütörtöki nap gyónási nap volt az egész ház számára; akkor egy ferences atya jött ki Szombathelyről Kőrmendre a hercegi család gyóntatására.

Igaz-e ez?

28. A bécsi máltai templomban különös imakegyelemben részesülhetett, melyet azonban sohasem árult el. — Hitét és bizalmát egy autó-út alkalmából Isten egészen meglepő, mondhatni csodálatos módon jutalmazta, mert az elromlott járművet egy ismeretlen fiatalember, aki hirtelen ott termett és utána eltűnt, pár pillanat alatt rendbehozta. Hitét és bizalmát orvosi gyakorlatában is Isten olykor egészen feltűnő módon jutalmazta, úgyhogy egyes gyógyításai szinte csodáknak tűntek fel.

Igaz-e ez?

IV. Hősies reménye

29. Reménye és bizalma szilárd és rendületlen volt. Ezt gyermekei és mások előtt is gyakran kifejezésre juttatta. Mindenben a saját és mások lelkének üdvössége, előmenetele lebegett szeme előtt. Azért tett sok jót, hogy a saját és mások bűneiért eleget

tegyen és ő maga s mindnyájan elnyerjék az örök üdvösséget. Saját gyarlóságát párhuzamba állította Isten irgalmával és ebbe helyezte bizodalját. Sokszor említette, hogy „ezekért vagy azokért még sokat kell imádkoznom, hogy üdvözüljenek”. Bármely áldozatra kész volt, hogy egy lelket megmentsen. Egészen elragadó módon buzdította betegeit és másokat az Istenbe vetett bizalomra. „Kiben bízánk, — mondotta — ha nem Őbenne, mert az Ő kegyelme nélkül holnap már gyilkosok lehetnénk.”

Igaz-e ez?

30. Reggeltől estig mindent a túlvilági életre vonatkoztatott. Főleg élete vége felé elérte azt, hogy minden cselekedetét kizárólag túlvilági szempontok irányították. Elhatározásait imában fontolta meg, hogy megtudja Isten akaratát. Lelkisége miatt maradt távol a politikától is, és bár természeténél fogva sem szeretett a nyilvánosság előtt fellépni, mégis ha Isten és az Egyház érdekei megkívánták, lelkesen állt ki érdekükben.

Igaz-e ez?

31. A földi dolgokhoz egyáltalán nem ragaszkodott, sőt a lelki szegénység hősies példáját adta azoknak, akik őt ismerték. Soha földi előnyöket vagy az emberek dicséretét nem kereste. Nagy vagyonát csak Istentől kapott kölcsönnek tekintette s csak annyiban tartotta valaminek, amennyiben valami jónak megcselekvésére szolgálhatott eszközül. Gyermekait is így oktatta. A szemkórházat sajátjából tartotta fenn az ápolószeméllyzettel együtt, betegeit ingyen kezelte s csak arra kérte őket, imádkozzanak érte. Jótékonyágában is ismeretlen akart maradni. Ha nagyobb összeg jutott kezéhez, olykor olvasatlanul belemarkolt a pénzbe s a szegényeknek adta, hogy balkeze ne tudja, mit cselekszik a jobbkeze.

Igaz-e ez?

32. Öltözködésében annyira egyszerű volt, hogy a hívek a templomban olykor fel sem ismerték a

herceget s így helyet sem adtak neki, ő pedig ott állt közöttük, amíg valaki véletlenül rá nem ismert és helyet nem adott neki. Megtörtént, hogy gyermekei szégyeltek vele templomba menni, annyira nem adott semmit ruhája, cipője minőségére. Évekig hordott egy öltönyt és csak felesége unszolására csináltatott magának új ruhát vagy cipőt. Nagyon szívére vette Krisztus Urunk szavát, hogy a gazdagnak nehéz üdvözülni, és a másikat, hogy ne gyűjtsünk magunknak földi kincseket; azért vagyonából magára vajmi keveset költött és rendkívül nagy jótékonytságot gyakorolt. Mikor a szegények közt kiosztották a házhelyeket, ezek mellett önként még útparcellákat is rendelkezésükre bocsátott. Kedves tárgyait is szívesen elajándékozta, nehogy szíve azokhoz tapadjon. A hercegi címet és más kitüntetések alázatosan fogadta és inkább azért, hogy másokat meg ne sértsen. Nem akart semmi földit, hanem „a mennyországba akarok jutni” — mondotta.

Igaz-e ez?

33. Bizalma nehézségek közepette sem ingott meg. Önként vállalt állásbeli kötelességeit gyenge egészsége mellett is a legpontosabban és teljes odaadással végezte. Olykor 100 beteg is felkereste, ő pedig mindegyikkel türelemmel, szeretettel bánt, senkit vissza nem utasított. — Egyformán fogadott Isten kezéből mindent; többször mondotta: „Égészen a jó Istenre hagyatkozom; az irgalmas Atya a legjobban tudja, mi válik javamra.” Legkisebb fiának súlyos betegségében mondotta: „Gyakran megyek most a tabernákulumhoz, de amint Isten akarja, én megnyugszom szent akaratában.” Ödön fia halála nagyon megrendítette, de csakhamar felülemelkedett fájdalmán e szavakkal: „Isten adta, Isten elvette” — és Te Deumot mondott a kegyelmekért, melyekkel Isten ezt a fiatal lelket életében megáldotta. Ez a lelkület hatja át azt a kis füzetet is, melyet ez alkalommal fiáról írt.

Igaz-e ez?

34. A kommunizmus alatt minden javainak elvesztését nagy lelki nyugalommal és Istenbe vetett bi-

zalommal viselte. „Szent József az én pénzügyminiszterem” — mondotta, és Isten megjutalmazta bizalmát. „Ha mindent elvesztett volna, mondotta róla valaki, akkor csak azon szomorkodott volna, hogy másokkal már nem tehet jót.” Mindíg derűs és vidám volt, még halálos betegségében is. Nem panaszkodott. Fájdalmait készséggel, sőt örömmel viselte. Betegségében valakinek azt mondta: „Szeretném az egész világ előtt Istennek megköszönni ezt a szenvedést, és kérni, hogy még többet adjon, mert olyan jó orvosszer ez lelkem számára és oly jó eszköz, hogy másokon is segítsék.” — Mikor a nagy világban összeomlásokat látott, nem félt, de nem is bízta el magát, mikor nagy eredmények mutatkoztak.

Igaz-e ez?

35. Súlyos betegeknel, akiktől más orvosok lemondtak, nagy bizalommal imádkozott és Isten gyakran feltűnően jutalmazta meg bizalmát. Egy 28 éves leányt, aki szerencsétlenség következtében gyermekora óta vak volt, Jézus Szívébe vetett bizalmával műtét alá vett és egészen csodálatraméltó módon visszaadta neki szemévilágát. Más betegnél siker esete Szent József-szobrot ígért és kérése meghallgatásra talált. Úton egyszer nagy zivatar érte; megfogadta, ha megmenekül a veszélyből, az úton kápolnákat állíttat fel. Isten meghallgatta, ő pedig teljesítette ígérését.

Igaz-e ez?

36. Azt mondták róla: „Más világban él, lelkének csak kis része tartozik a földhöz.” Nem szerette a világi beszédeket. Betegeinél érezte magát jól; Istentől beszélt nekik, vigasztalta és bátorította őket. „Ó, milyen más légkör van itt, mondotta, azért jöttem ide, mert nem bírom azokat a hiábavaló beszédeket ott a szalonban, csupa hiúság.” — „Siessünk, mondotta, jót tenni; rövid az idő, mely alatt jót tehetünk.” — Sokszor kifejezte: „Mily boldogság lesz, ha majd a mennyországban találkozhatunk!” Betegségében mondtotta: „Ha nektek nem okozna szomorúságot, úgy azt

kérném, hogy minél előbb vegyen magához az Isten." Még egészséges állapotban megjegyezte valakinek arra célozva, hogy földi értelemben mindene megvolt: „Akármilyen szép kalitkában van a madár, ha a kalitka ajtaját kinyitják, boldogan kiröpül." Ezt a mennyország utáni vágyára értette.

Igaz-e ez?

V. Hősies istenszeretete

37. Istenszeretete és felebaráti szeretete mellett többi hősies erénye eltűnik, annyira Isten szeretetéből fakadt nála minden, innen vett erőt és kitartást. Isten és az Egyház parancsait a leghívebben betartotta. Lelkiismerete nagyon gyengéd és finom volt. Minden legkisebb hibát is szorgosan került, még szavaira és mozdulataira is vigyázott. Nem tűrt meg maga körül semmiféle rosszat. Még a fölösleges beszédek is kerülte és főleg a felebaráti szeretet ellen a legkisebb hibát sem tűrte meg. A legcsekélyebb hiba is nagy szomorúsággal töltötte el és azonnal szívből megbánta, sőt bocsánatot kért. Minden bűnre vezető alkalmat a legszorgosabban került. Gyóntatója gyónásnál nem sok feloldozási anyagot talált nála.

Igaz-e ez?

38. Majdnem állandóan Istenre gondolt. Aki vele együtt volt, ezt szükségképp észrevette. Ha nem volt elfoglalva valamivel, legszívesebben imádkozott, de ezzel nem zavart senkit, annyira diszkrét volt. Beszédében is gyakran szólt Istenről s ha másról beszélt is, közben rátért a jó Istenre. Számára Isten nem valami elvont eszmény, hanem reális valóság volt, akivel eleven összeköttetésben élt. „Istenem, add, hogy mindig jobban szeresselek!" ez volt egyik legkedvesebb röpimája.

Igaz-e ez?

39. Ha Istenről beszélt, ez egész lényét áthatotta, bár egészen természetes maradt viselkedésében; valami

különös átszellemültség áradt el egyéniségén, szeme ragyogott. Gyakran úgy örült, mint egy gyermek, ha Isten szeretetéről beszélt. Másokat is vidámságra hangozt. „Az Isten szeretete nem áll a szomorúságban”, mondotta; nem szeretett látni szomorú arcokat. Istennel való társalgása egészen közvetlen, egyszerű volt. „Nem sokat mondok, úgy beszélek az Úr Jézussal, ahogy eszembe jut”, mondotta. Az istenszeretet főleg halála előtt növekedett meg benne nagyon; erről tanúskodik az a levél, melyet félévvel halála előtt sógornőjének írt s melyből a beérett istenszeretet sugárzik.

Igaz-e ez?

40. Isten iránti szeretete különösen az Oltáriszentség iránti szeretetében nyilvánult meg. Erről már hősies hitével kapcsolatban volt szó. A nemzetközi eucharisztikus kongresszusok bizottságának állandó tagja volt. A körmendi plébános közvetlenül a herceg halála után ezeket jegyezte fel róla: „Senkivel az életben nem találkoztam, aki az Oltáriszentséget ennyire hittel tudta nézni és éppen ezért az Oltáriszentségben ennyit tudott látni, illetőleg az eucharisztikus Jézustól ennyit tudott kérni és kapni. Az emberi tekintetek itt teljesen megszűntek számára, amikor az Oltáriszentség előtt volt Úrnapján vagy nagyszombaton; amikor az Oltáriszentség után vonult a családjával, igazán nem létezett számára más, mint Jézus a szentségi színek alatt. Ezért nem is jutott soha senkinek eszébe, hogy közelében ilyen alkalmakkor beszélgessen; ha maga nem tudott imádkozni, ennek a szentéletű embernek a hitét csodálta és imádásának szemlélete imádság lehetett számára . . . Ha az áldoztatórácshoz jött, férfias komolyság, szerzetesi szerénység és gyermekded hit tündöklött minden mozdulatán, és amikor elvonult szentáldozás után, akkor boldog tedeumos lélek volt, imádság, elmerülés és hálaadás áradt el rajta. Aki látta őt áldozni és aki ismerte nagy tudását, napsugaras, eleven kedélyét és e mellett ezt a csodálatos áhítatot, az megérezte, hogy a herceg számára

az eucharisztia nem volt csak áhítatgyakorlat, hanem Jézusnak valóságos jelenléte; a herceg valóban Jézushoz megy, Őt látja, hallja és boldogan imádja."

Igaz-e ez?

41. Krisztus szenvedésével is nagyon szeretett foglalkozni, főleg a nagyhéten. Nagycsütörtökön az Oltáriszentségre hívta fel gyermekei figyelmét. De mindezt Isten szeretetével kapcsolatba hozta, amely ezekben a titkokban nyilvánul meg oly meghatóan. Pénteken egész családjával a kereszttutát végezte, minden állomásnál saját szavaival magyarázta a titkot és erénygyakorlatot ajánlott. Első-pénteken megújította családjával a felajánlást Jézus Szívének. Szűz Mária iránti nagy szeretetéről már az előzőkben szoltunk.

Igaz-e ez?

42. Másoknak sokat beszélt Isten szeretetéről. „Úgy szeretném, ha az egész világ szeretné a jó Istent", mondotta. Azért gyermekeinek megmagyarázta Istennek a természetben megnyilvánuló bölcsességét, jóságát, szeretetét. Megrázóan festette le előttük a bűn gonoszságát, intette őket, hogy még a legkisebb büntől is féljenek, mint a legnagyobb rossztól a világon, s imádkozzanak, hogy a kísértésben helytálljanak. Az Isten szeretetét is magyarázta nekik s megtanította őket az istenszeretetért imádkozni. Csodálatos hatással volt másokra, ahogy Isten szeretetéről beszélt nekik. Kedves módon, erőltetés nélkül szeretettette meg velük az Istent, ő pedig örült, ha látta, hogy szavai termékeny talajra esnek. — A lelkek ügye mindig nagyon érdekelte. Gyönyörű az a felírás, melyet a képekre nyomtattatott, melyeket búcsúzásul minden betegének adott. Füzeteket írt számukra, másokat meg terjesztett közöttük.

Igaz-e ez?

43. Mások nem mertek előtte káromkodó vagy trágár szót mondani. Ha mégis valami történt jelenlétében, ami nem volt helyes, szeretetteljes, mély komolysággal figyelmeztette az illetőt. Gyermekei iránt

igazságos és szigorú, de szeretetteljes is volt a büntetésben; a büntetés után elfelejtett mindent. — Akire közvetlen befolyással nem lehetett, azért az őt annyira jellemző állhatatossággal imádkozott még élete végéig is. Különös szigorral lépett fel a hazugság, a felebaráti szeretet megsértése, a tisztaság elleni vétkek és a kevélység ellen; mert az ellenkező erényeket különösen képviselte személyében.

Igaz-e ez?

44. A bűntöket lelkiismeretesen megtartotta, állandó önmegtagadást gyakorolt, hogy Istennek tetszőbb életet éljen. Mikor Montecarlo-ban volt, nem roulettezett. Szombaton és a nagyhéten a szokottnál sokkal kevesebbet dohányzott, bár e tekintetben mindig mértékletes volt; nagypénteken meg egyáltalán nem dohányzott. — Szent Ferenc övét viselte magán és esténként ezzel ostromozta magát, de inkább jelképesen: hogy a bánat által hibáitól megszabaduljon. — Nem félt az emberek véleményétől és a megvetéstől, ha Isten ügyéről volt szó.

Igaz-e ez?

VI. Hősies felebaráti szeretete

45. Ha valamely erényben, akkor a felebaráti szeretetben érte el Isten szolgálja igazán a hősiesség fokát. Felebaráti szeretete egészen istenszeretetében gyökerezett. Csak Istent nézte felebarátjában. Ritkán nyilvánult meg valakiben annyira Szent János apostol szava, hogy az istenszeretetnek bizonyága a felebaráti szeretet. Ez az erény Isten szolgálójának legjellemzőbb vonása volt és mondhatni egész életét ennek az erénynek gyakorlására szentelte. E tekintetben nemcsak hazájában, hanem világszerte is korának egyik kimagasló egyénisége volt, habár hősies önfeláldozásáról nem mindenki vett tudomást Isten szolgálójának nagy szerénysége miatt.

Igaz-e ez?

46. Ifjúságától fogva a felebarát szolgálatára szánta

el magát, erre áldozta testi-lelki erőit, tehetségeit és vagyonát. Fiatal házasságára Köpcsény körorvosa lett s ebben a minőségben sohasem pihent, ha arról volt szó, hogy felebarátján segítsen. Gyakran éjjel kelt fel, hogy valamely távoli faluba siessen. De ez még nem elégítette ki vágyát, hogy felebarátján segítsen. Azért előbb Köpcsényben, majd Körmenden kórházat létesített és tartott fenn saját költségén, ingyen kezelésben részesítette betegeit, s mindezt nem kenyérkeresetből, nem főúri kedvtelésből, hanem a legtisztább felebaráti szeretetből tette, önként és minden földi jutalom nélkül. Füzetet írt levél alakjában sógornőjének a betegápolásról; ez a füzet nem egyéb, mint az isten- és a felebaráti szeretet magasztalása.

Igaz-e ez?

47. Híres szemorvos volt, életében több mint 20.000 szemoperációt végzett, leginkább olyanokon, akik egyébként az orvost és operációt nem tudták volna megfizetni. Délelőttönként 80—100 beteg is várt rá. Ezeket mind a legnagyobb türelemmel kezelte órákon át, rossz levegőben, kifáradva s bármennyire visszataszító volt is külsejük. De mindezt inkább lelki külkért tette, mint testükért; inkább lelki szemük világosságát törekedett nekik visszaadni, a testi jótemény csak út volt a lélekhez. „Ha egy lelket megmentettem, mondotta, többet tettem, mintha mégoly sok betegséget gyógyítottam volna.” Füzetkét írt „Nyisd fel szemedet és láss” címmel, melyben könnyen érthető módon a hit és erkölcs alapjait ismertette betegeivel és ingyen osztotta nekik. Betegeivel együtt imádkozott, pap és orvos volt egy személyben.

Igaz-e ez?

48. Sokat imádkozott a bűnösök megtéréséért és másokat is buzdított erre, vezekelt is értük. Sokan, főleg betegek közül nagy bizalommal voltak hozzá. Egész életüket elmondták neki s ő kedvesen meghallgatta őket, oktatta és tanácsokat adott nekik. Az ambulancia után egyesek vártak rá és elmondták

bajaikat; ezeket vigasztalta, segítette, füzeteket, érme-
ket osztott ki közöttük. Sokat megtérített, köztük egy
színésznőt is. Ha mindenkit kielégített, akkor örült,
mint egy gyermek. „Ha az ember mindent megtett,
mondja: Semmit sem tettem, csak a te jószágod és
irgalmad művelt mindent”, mondotta. — A halottakért
is sokat imádkozott, búcsúimákból külön rózsafüzért
állított össze megsegítésükre.

Igaz-e ez?

49. A szegények voltak a kedvencei. Minél
gondozatlanabbak voltak, annál jobban karolta fel
őket. Igazán nagylelkűen segítette őket. Nem volt
nap, amelyen ne adott volna alamizsnát. A nővé-
rek a kórházban feljegyezték, amit általuk adott
a szegényeknek, de hogy ezenkívül még mennyit
adott, azt csak a jó Isten tudja. Olykor még zseb-
pénzt sem hagyott meg a maga számára, annyit adott
a szegényeknek. Egyszer egy egész pénzcsomagot,
melyet a postás hozott, úgy, amint volt, odaadta a
nővéreknek a szegények számára (1924-ben 10 millió
korona). S az észrevételre, hogy ez talán mégis sok
lesz, azt válaszolta: „Még van, de ki tudja, meddig
s akkor már nem adhatok!” A szegények orvosának
tartotta magát. Általában csak szegényeket kezel, a
gazdagokat más orvoshoz küldte, hogy ne csináljon
azoknak konkurrenciát. De ha nem tudta őket le-
rázni, akkor meghagyta nekik, hogy annyi alamizsnát
adjanak a szegényeknek, amennyit az orvosnak kellett
volna fizetniük.

Igaz-e ez?

50. A betegekkel úgy bánt, mint egy atya vagy
testvér. Mit tenne Jézus az ő helyében, ezt kérdezte
máskor is, de különösen, ha betegeit kezelte. „Szó
nem tudja kifejezni, mondotta róla egy betegápoló
nővér, aki vele együtt dolgozott, hogy milyen volt a
betegekkel: maga a jószág, szeretet, gondoskodás, egy-
szerűség.” Mindenről gondoskodott magát egészen el-
feledve, mindent ingyen csinált, ingyen adta az ellá-

tást, orvosságot, szemüvegeket, sőt az egész szegényeknél még útipénzt és ruhát is adott. Az atya gyermekéről jobban nem gondoskodhatott volna. Ágyukhoz ült, oktattatta, vigasztalta őket; de még jobban gondoskodott lelkükről, mint testükről. Ritkán ment el valaki kórházából, hogy a szentségekhez ne járult volna. Az emberek sírtak, mikor elhagyták a kórházat. Szegényeket 2—3 hónap előtt nem engedett el, hogy legalább egyszer az életben jól érezzék magukat. Karon fogva kísérte őket ki a kórházból vagy kísértette őket gyermekeivel. Az ambulancián és a műtételnél végtelen türelemmel, szeretettel és jószággal volt még kellemetlen betegek iránt is. Betegeit nemcsak kezelte, hanem sokszor ápolta is. Maga nem evett addig, amíg utolsó páciensét ki nem elégítette.

Igaz-e ez?

51. Nemcsak betegei és szegényei, hanem minden ember, rokonai, családja iránt is hasonló felebaráti szeretettel viseltetett. Megható eseteket tudnak, hogyan viselkedett öreg, tehetetlen papokkal szemben. Egy beteg rokonához, családját otthagya, nagypénteken indult el, amikor legjobban szeretett volna családi körében lenni. Nem egyszer történt meg, hogy úton megállította autóját, ha szegénnyel vagy beteggel találkozott, berendelte kórházába és gondját viselte. De magas állású urak is keresték tanácsát. Akiknek imát ígért, azokat esténként a kereszttel megáldotta külön-külön s ezt végső betegségében sem hagyta el, bár eléggé kifárasztotta. Munkatársai, alkalmazottai iránt is maga a jószág volt; megfelelő szórakozásukról is gondoskodott és nagy tapintattal segítette őket.

Igaz-e ez?

52. Soha másról rosszat nem mondott, még tréfából sem. Jelenlétében nem volt szabad másokat megítélni, leszólni. Erre figyelmeztette hozzátartozóit is. Ha egyenesen nem tudta megakadályozni a megszólást, az illetőnek jótulajdonságait kezdte dicsérni, úgyhogy

ezen megakadt a megszólás vagy dicséretté lett. Gyermekének erénygyakorlatul is feladta a megszólás kerülését. Mindent jóra iparkodott magyarázni. Egyszer valamely nyilvános bűnösről volt szó, aki sok kárt okozott; Isten szolgája csak azt mondta: „Imádkozzunk érte, hogy megtérjen!” Ez nagy hatással volt a jelenlévőkre.

Igaz-e ez?

53. Személyes ellensége nem volt senki. Voltak, akik vallásossága és elvei miatt támadták. Ellenfeleinek szívből megbocsátott, az ellenségeskedéseket mások közt is iparkodott megszüntetni és gyermekeit arra oktatta, hogy este ne feküdjenek le haraggal szívükben. Azt is magyarázta nekik, hogy Krisztusnak teszik, amit embertársaiknak tesznek. — Nem rokonszenves egyénekkel különösen barátságosan viselkedett. Egy szolgájának, aki meglopta, megbocsátott. A Szentírásból egyik legkedveltebb olvasmánya volt Szent Pál levelének az a része, mely a szeretetről szól (1 Kor. 13.) és Szent János szavát szívesen idézte: „Fiacskáim, szeressétek egymást!”

Igaz-e ez?

VII. Hősie okossága

54. Egész élete természetfölötti okosságtól az egy örök célra irányított egyetlen nagy jócselekedet volt. Minden eszközt, mely ezt a célt szolgálta, nagy következetességgel, határozott, sőt hősi akarattal megragadott és alkalmazott. Voltaképp nem is érdekelté igazában más, mint Isten és a lélek ügyei. „Siessünk jót tenni, mert rövid az idő”, mondotta s így is cselekedett. Képet is festetett, mely Krisztust mint a szeretet mesterét ábrázolta és a szenteket, akik szeretetükkel kitűntek, hogy a cél mindig szeme előtt legyen. Ilyen képeket másoknak is osztogatott. Jószándéka cselekedeteiben nagy, szent, sőt hősi volt. Nagy egyszerűség, egyenesség és őszinteség jellemezték.

Igaz-e ez?

55. A tétlenséget gyűlölte és nem tűrte maga

körül. Pontosan megállapított napirend szerint élt, mely nagy okosságról és bölcseségről tanúskodik és mindig Istent állította szeme elé egész napi cselekedeteiben. Gyakran járt szentgyónáshoz, hogy lelke tisztaságát sértetlenül megőrizze. Erre nagy gondja volt. A bűnt és a bűn forrásait nagyon kerülte. A magányt szerette, amennyiben nagyon szeretett imádkozni és nem bírta a fölösleges, haszontalan beszédeket; viszont a meghitt társaságot, melyben lelkiekről lehetett beszélni, szerette; mert családját, betegeit, barátait Istenhez vezette beszédeivel és maga is lelki emberekkel való beszélgetéssel Istenhez emelkedett.

Igaz-e ez?

56. Egyházi és más tapasztalt személyektől szívesen kért és fogadott tanácsot, még fiatalabbaktól és alattvalóktól is. Hozzá igen sokan fordultak tanácsért lelki, orvosi és más ügyekben; tanácsai mindig bölcssek, okosak és szentek voltak.

Igaz-e ez?

57. Hivatásbeli kötelességei teljesítésében mint családapát és orvost nagy okosság, előrelátás és gondosság jellemezték. Orvosi szakmájában kitűnően járatos volt és mindig tovább képezte magát. Mint szemorvos országszerte, sőt az ország határain túl is ismert volt s nagy orvosi tekintélyek tiszteletének, barátságának örvendett. Egyetemi katedrát ajánlottak fel neki, de ő nem fogadta el, mert akkor nem maradhatott volna a szegények orvosa. Több egyetemnek tiszteletbeli doktora, a Magyar Tudományos Akadémiának tagja volt. Az orvostudomány mellett főleg a természettudományok (kémia, botanika), a csillagászat, történelem és keresztény filozófia érdekelték. A hittudományban is világi emberhez képest nagyon járatos volt. Gyakorlati tudása és technikai ügyessége is kiváló, ő maga igazi ezermester volt. A természetet nagyon szerette. Mindez Istenhez emelte lelkét s gyermekeit is így oktatta.

Igaz-e ez?

VIII. Hősies igazságosság

58. Kötelességeit Istennel szemben egészen egyedülálló lelkiismeretességgel és odaadással teljesítette, úgyhogy e tekintetben példája már társadalmi állása következtében is tündöklő fényben ragyogott mindazok előtt, akik őt ismerték és házában megfordultak. Erről, valamint egészen rendkívüli tiszteletéről a Boldogságos Szűz iránt és az őrzőangyalok és szentek tiszteletéről már az előzőekben szözlottunk bővebben. Az év majdnem minden napjának szentjét ismerte; az egyik szent ünnepén mondotta: „Most egy szegény cipészen kell segítenünk“, egy másik szent ünnepén: „Ma az orvosokért kell imádkoznunk“ stb. Védőszentjét, Szent Lászlót különösen tisztelte. Az angyalok közt főleg Szent Ráfáelt, kórházában a külön-szoba róla volt elnevezve. Műtétek alatt a beteg védőszentjéhez vagy a napi szenthez imádkozott.

Igaz-e ez?

59. Nagy tisztelettel volt a Szentatya, az egyházi előjárók és előírások iránt. Ezekről is már előbb szözlottunk bővebben. A liturgikus előírásokat saját kápolnájában nagy gondnal tartotta be.

Igaz-e ez?

60. Szülei korán elhaltak. Édesanyjáról mindig nagy szeretettel és tisztelettel beszélt. Édesatyja nem élt mintaszerű családi életet; elvált és újra megnősült. De Isten szolgája ezért nem gyakorolt rosszindulatú kritikát rajta, csak a bűnt állította oda mint elrettentő példát. Mint kezdő orvos az utolsó pillanatig ápolta nagybeteg édesatyját és nagyrészt neki köszönhető, hogy édesatyja a szentségekkel ellátva halt meg. — Mindíg hálás volt nevelői és tanárai iránt. Egy volt nevelőjét, akivel való összetűzés miatt mint diáknak egy intézetet el kellett hagynia, később többször felkereste és nagy tisztelettel volt iránta.

Igaz-e ez?

61. Mint családapa és férj kötelességeit minta-

szerűen teljesítette, családi élete tiszta és szent volt. Feleségét igazi keresztény szeretettel szerette, gyermekeinek gondos nevelője volt és egészen katolikus, vallásos szellemben oktatta őket. Tizenhárom gyermeknek volt édesatyja.

Igaz-e ez?

62. Mint orvos is kötelességeit nemcsak lelkiismeretesen, hanem a legnagyobb áldozatossággal és messze a kötelező mértéken felül teljesítette. Minden órában, még éjjel is kész volt betegeinek segítségére lenni. Testi egészségük mellett lelkükről is a legmesszebbmenő módon gondoskodott.

Igaz-e ez?

63. A szigort mindig szeretettel mérsékelte. Jobban gyakorolta a szeretetet, mint a kemény igazságságot. Mindenki iránt igen igazságos és méltányos volt. Alkalmazottaival mint atya bánt és minden szükségletükről gondoskodott, együtt imádkozott velük. Senkinek soha ellene jogos panasza nem volt. Minden személyválogatást került, mindenki iránt egyformán jószágos volt. Üzleti dolgokban is nagy lelkiismeretességgel járt el.

Igaz-e ez?

IX. Hősies mértékletessége

64. Önuralma egészen rendkívüli, sőt hősies volt. Akaratát erősen féken tartotta s csak akkor, de akkor mindig érvényesítette, amikor azt lelke, családja vagy felebarátja s az Egyház érdeke megkívánta. Az öngyőzést leginkább a mindennapi életben előadódó önmegtagadási alkalmakkor gyakorolta, a napirend csodálatos hűséggel való betartásában, kötelességeinek egészen rendkívüli pontossággal való végzésében stb. Ha valamely problémába vagy munkába elmerült, de orvosi kötelessége vagy az ima ideje elszólította, azonnal abbahagyta kedvenc foglalkozását és sietett eleget tenni kötelességének. „Az életszentség a mindennapi

hű kötelességteljesítésben áll", magyarázta gyermekeinek. Akarata megtörésére kisebb-nagyobb önmegtagadásokat végzett és gyermekeivel is végeztetett. Megtanította őket, hogy tudjanak ellenállni kívánságaiknak. Az akarat megtörését többre értékelte, mint a test sanyargatásait főleg gyermekeinél.

Igaz-e ez?

65. Természeténél fogva kolerikus és szenvedélyes volt, de természetét úgy megfékezte, hogy gyermekei azt mondhatták róla, hogy sohasem látták őt haragjának szabadfolyást engedni. Sőt akik őt későbbi életében ismerték, nem is hitték róla, hogy természeténél fogva a hirtelen haragra hajlott, annyira szelíd és türelmes volt. Másokra is lefegyverzően hatott szelídsége. Csak igazságtalanság, vallástalan, erkölcstelen és egyházellenes dolgok látásánál vagy hallásánál gerjedt igazságos haragra.

Igaz-e ez?

66. Étkezésben nagyon egyszerű és mértékletes volt. Keveset evett. Az étlap elkészítését feleségére bízta s abba nem szólt bele. Nem szeretett az evésről beszélni. Gyomor bajától is szenvedett. A böjtöket mégis pontosan megtartotta. Mielőtt betegeit ki nem elégítette, nem ment ebédelni; így az ebédidő olykor fél-, sőt egész órával is kitolódott, bár egyébként a napirend betartásában rendkívül pontos volt. Étkezésnél szeretett önmegtagadásokat gyakorolni.

Igaz-e ez?

67. Öltözködésében nagyon egyszerű volt. Egy ruhát addig hordott, amíg el nem viselte vagy egy szegény nem jött, akinek azután az egész öltönyt mindenestül, még botjával is odaajándékozta. Hiába készítette ki a komornyik a szebb öltönyt, Isten szolgálja nem vette fel. Díszmagyarba csak szükség esetén öltözött, amikor a helyzet mindenképp megkívánta. Mikor egyszer ily alkalommal gyermekei megcsodálták, azt mondta: „Mit ér ez nekünk? Csak árthat, ha hiúságra tanít, s egyszer a sírban elveszti

értékét." E mellett azonban nem hanyagolta el külsejét. — Hálószobája is nagyon egyszerű volt; a többi szoba állásához mért, de mégis inkább egyszerű. A pompát sohasem szerette; földi hiúság nem férköztött egyszerű, tiszta lelkületéhez. — Voltak, akik nagy bőkezűsége miatt féltették gyermekeit, hogy nem lesz elég vagyonuk. Erre Isten szolgálja azt válaszolta: „Arra tanítom őket, hogy mindegyik válasszon magának hivatást s lesz miből megélniök, a szegények pedig mind imádkoznak majd értem.”

Igaz-e ez?

68. Minden kényelmet és puhaságot gyűlölt. Ülésnél nem támaszkodott. A kórházban egyszerű padra ült, s ha jobb székekkel kínálták meg, azt válaszolta: „Ez is jó nekem.” A puhaságot, mint a bűn forrását gyermekeivel is meggyűlöltette. Nem táncolt és táncmulatságot házában nem rendezett. A dohányzást is mértékkel üzte, bizonyos időkben meg is tartóztatta magát tőle s valószínűleg gyomorbaja miatt tartotta azt a maga számára szükségesnek. A túlzásokat azonban az önsanyargatásban kerülte s gyermekeinek sem engedte meg. Mégis megtörtént, hogy a kertjében álló kereszthez vezető, éles kövekkel felöntött utacskán önmegtagadásból mezítláb járt és gyermekeit is magával vitte; azért az utat penitenciás útnak nevezték.

Igaz-e ez?

69. Pusztán élvezetből nem utazott, hanem mindig valami magasabb, főleg vallásos cél készítette őt az utazásra: így a katolikus nagygyűlésekre, szenttéavatásokra, eucharisztikus kongresszusokra vagy hogy családjának örömet szerezzen. Ezért szeretett a városban bevásárolni s ott az üzletekben oly kedves emléket hagyott maga után, hogy még hosszú időn át visszaemlékeztek a hercegre. Ilyen ártatlan kis örömkért Istennek gyermekded hálát adott.

Igaz-e ez?

70. Szeretett magánosan sétálni és Istennel tár-

salogni. Viselkedésében oly szerény volt, hogy majdnem túlzásba vitte; de e mellett nem hanyagolta el magát. Járása komoly és méltóságteljes volt. Beszédében nagyon mérsékelt, se nem bőbeszédű, se nem hallgató. Került minden túlzott véleménynyilvánítást; a vitában szerény és tapintatos maradt. Legjobban vallásos dolgokról szeretett beszélni, ilyenkor sokkal beszédesebb lett. A vallásos dolgokon kívül tudományos s a lelket képző dolgokról szeretett beszélni. Mindenki, aki vele beszélgetett, utána mint jobb ember távozott tőle.

Igaz-e ez?

X. Hősies lelki erőssége

71. Csodálatos volt Isten szolgájának kitartása abban, amit Isten dicsőségére megkezdett. Semmiféle külső vagy belső akadály, nehézség nem volt képes őt a megkezdett jó végrehajtásától visszatartani. Ez megnyilvánult egyrészt saját lelki életében jófeltételei megvalósításában, amelyek alól sohasem mentesítette magát semmiféle ürügy alatt sem. Megnyilvánult másrészt családjá vezetésében, melyet egészen keresztény szellemben vezetett s ebben semmiféle kritika, emberi vélemény vissza nem tartotta. Tizenhárom gyermek atyja volt; a legfiatalabb gyermek születése után fontos okokból testvéri viszonyban élt feleségével. Akaratereje megnyilvánult kórházai létesítésében is, melynek az akkori korban sok külső és belső akadály volt.

Igaz-e ez?

72. Az Egyház és Isten jogainak védelmére mindig nagy határozottsággal síkra szállt, bár egyébként nem szerette a nyilvános fellépést és inkább a visszavonult életet kedvelte. A szabadkőművességben látta az Egyház főellenségét és bátran hangoztatta annak káros voltát akkor is, amikor még a liberalizmus divat volt az országban. Ezért volt nagy támogatója a kat. sajtónak. A rosszal mindig nagy eréllyel szembeszállt és nem tűrt meg maga mellett olyan dolgot, mely

Isten és az Egyház érdekeivel ellentétben állott. Egy alkalommal kész lett volna házában letiltani az esküvőt és a már jelenlévő vendégeket elbocsátani, mert a vőlegény esküvő előtt vonakodott meggyónni.

Igaz-e ez?

73. Munkában, szenvedésben rendkívüli türelmet tanúsított. Akármilyen nehéz vagy bonyolult esetben mint orvos mindig megőrizte türelmét; sokszor látta az ember rajta, hogy maga is betegsége miatt szenved, de egy szóval sem árulta el, hanem tovább dolgozott a végső kifáradásig. Feleségének és az ápolónővéreknek kellett őt a kórházban visszatartani, nehogy erőt túlfeszítse. Ugyanezt az erélyt és türelmet mutatta mint szervező és építő. Lelki téren is függetlenül minden lelki állapottól folytatta megszokott életét. Kis elmékedéseiben gyermekeivel is ismertette a lelki szárazság mivoltát és az eszközöket annak legyőzésére.

Igaz-e ez?

74. Eljárásában, viselkedésében mindig következetes volt. A betegekkel szemben minden szeretete és jósága mellett is erélyes tudott lenni, ha látta, hogy valamit tesznek, ami ártalmukra van vagy nem helyes. Dicséretet, magasztalást a maga számára nem engedett meg. Megvetette a földi hiúságokat. Nem engedte magát ünnepeltetni; fáklyás meneteket, melyeket tiszteletére rendezni akartak, megakadályozott.

Igaz-e ez?

75. Lelki életében, az erények gyakorlásában nem volt nála visszaesés. Lelkisége mindig emelkedőben volt élete végéig. Vallásos gyakorlatai végzésében csodálatos kitartás és állhatatosság jellemezték. Sem utazás, sem előkelő vendégek nem bírták rá, hogy azokból valamit is engedjen. Orvosi kötelességei teljesítésében sem. Semmiféle emberi tekintetet ezekben nem ismert. „Ne az emberek véleményére adjunk, mondotta, hanem amit Krisztus tanít.” Állandó derű és humor jellemezték, de nem valami világiás tréfás kedv, hanem a bensőnek örömteli kisugárzása. Utolsó beteg-

ségében csodálatosan erőlelkű és türelmes volt. Szűz Mária kis zsolozsmáját még élete utolsó napján is elvégezte. Amikor nem gyötörték a görcsök, kedélyes is volt és másokat vigasztalt.

Igaz-e ez?

XI. Hősie alázatossága

76. Isten szolgája magas társadalmi állása, nagy tudása, vagyona, az emberek dicsérete és tisztelete, szentségének híre mellett is mélységesen alázatos volt. Egészen tökéletlen embernek, nagy bűnösnek tartotta magát. Mikor egyszer észrevétlenül egy pap kezét csókolt neki, mély fájdalommal és szinte megbotránkozva és saját kezére ütve, ahová a csók hullott, ezeket a szavakat mondta: „Tudja-e, hogy ki vagyok? Hogy mert ilyen nyomorult bűnösnek kezét csókolni?” Másoktól imát kért, hogy Isten kegyelmét megnyerje. Mikor egyszer felesége a kórházi főnőknő előtt meg-alázta, semmit sem hozott fel mentségére, hanem csak mosolygott. Minden feltűnést került öltözködésben, járásban, viselkedésben. A szót „én” alig lehetett ajkáról hallani. Mikor utolsó betegségében előtte mutat-ták be a szentmisét, könnyezett, mert alázatossága nem is tudta elgondolni ezt a nagy kegyet.

Igaz-e ez?

77. A megtiszteltetések önmegtagadást jelentet-tek számára és csak azokat fogadta el, melyek elől nem lehetett kitérnie. Mikor a pápai nuncius az arany-sarkantyús rendet személyesen adta át neki a Szent-anya nevében, erről a megtiszteltetésről senkinek sem szólt. Viszont mikor egy kissé sáros orvosi kabát helyett egy másikat akartak neki adni, nem fogadta el e szavakkal: „Én is csak sár vagyok, hiszen hal-lottuk hamvazószerdán.” Sokszor mondta: „Mi szegény bűnösök, koldusok vagyunk Isten előtt.” — Születése-s neve napján ritkán volt otthon, hogy kikerülje a meg-tiszteltetéseket. Ha mégis otthon volt, nem akarta a feszes gratulációkat, hanem a kedélyesség felé fordí-

totta az ünnepeltetést. — A templomban a nép közé állt és a hideg padlón térdelt. Papoknak, ha tehette, mindig kezet csókolt.

Igaz-e ez?

78. Mások jótulajdonságait a magáénál sokkal magasabbra becsülte. „Mire lehetnénk büszkék?” — mondotta és az állatvilágból magyarázta gyermekeinek, hogy ezek sok dologban felülmúlják az embert. — „Csak Isten eszköze vagyok”, mondotta s minden gyógyítását Istennek tulajdonította. Műtétei előtt mindig imádkozott és keresztet rajzolt a beteg homlokára. Egy beteggel, aki hálából kezet akart csókolni, szinte viaskodott s végre mindketten letérdeltek, s mikor a betegnek mégis sikerült neki kezet csókolni, ő visszacsókolta annak kezét. Mikor gyermekei kérdezték: „Api, hogy lettél te ilyen szent?” — azt válaszolta: „Ne beszélj így, én egy egészen közönséges ember vagyok, nem szent, legfeljebb álszent.”

Igaz-e ez?

79. Maga a szerénység volt s ezzel mindenkinek bizalmát megnyerte. Legjobb szeretett betegeinél lenni. Az előkelő vendégeket is otthagya, hogy betegeihez menjen. Alattvalóival, cselédeivel is a legszívélyesebb volt. A legutolsót is megbecsülte. Gyermekekkel, szegényekkel is a legkedvesebb módon beszélt, főleg ha valami testi hibájuk vagy fogyatkozásuk volt. — Sohasem tartotta magát okosabbnak, mint kollégái. Szívesen tanult másoktól, saját véleményét nem erőszakolta másokra. Szerénysége oly nagy volt, hogy akik nem ismerték, nem is gondolták, hogy ő a herceg vagy a híres szemorvos. A mellőzést is szívesen fogadta. Egy 17 évvel fiatalabb rokonát, aki bérmafia is volt, halála előtt 2 évvel arra kérte, mondja meg neki főhibáját; azután hihetetlen nyíltsággal, alázattal és önismerettel elmondta neki hibáit. Sokszor mondta, hogy fiatal korában vétkezett.

Igaz-e ez?

80. Mindenféle munkát szívesen végzett, értett is hozzá. Egy beteg házi lelkésznel, püspök rokonánál és másoknál maga végezte a betegápolói teendőket. Egy idősebb papot maga fürösztötte meg, mikor gyengeségéből kifolyólag baj történt vele. — Gyermekeinek mindene volt, rózsafüzérrel virrasztott betegágyuknál, orvosuk, nevelőjük, barátjuk, tanácsadójuk volt. — Neki kellett a házban a legkevesebb kiszolgálás. Az öltözködésben nem engedte, hogy valaki segítse; a cselédségnek könnyűvé akart tenni mindent. Saját ruháit és cipőit is szerette volna maga tisztítani, de ezt felesége nem engedte meg. Alkalmazottainak legkisebb ügyeivel is foglalkozott.

Igaz-e ez?

XII. Természetfölötti adományok

81. Gyermekeinek és másoknak is az volt a benyomása, hogy valamikép előre látta az Egyház jövő üldöztetését. Azért mondta gyermekeinek: „Én vértanúknak neveltelek benneteket.” De mintha szemlélte volna a gyönyörű kibontakozás pillanatát is. — Másoknak az a benyomása volt róla, hogy a lelkekbe lát. — A bécsi máltai templomban, úgylátszik, rendkívüli imakegyelemben volt része.

Igaz-e ez?

82. Némely beteget imádságával mondhatni csodálatosan meggyógyított. Sok beteg rendkívüli gyógyulását neki tulajdonította. — Egy súlyos szembetegért, akinek gyógyítását nem tudta kellőképp eszközölni s akiért nagyon aggódott, egy álló napig imádkozott, mindig újból a kápolnába ment s az oltár előtt leborulva kérte Istent, hogy amit ő nem tud megjavítani, azt tegye meg az Isten. Másnap, amikor levette a szemről a kötést, a szem egészen tiszta volt. — Egy más esetben az anya rossz fekvés miatt nem tudta megszűlni gyermekét. Az ott lévő másik orvos már lemondott arról, hogy a gyermeket és anyát meg tudja menteni. Erre Isten szolgája az ágy mellé letérdelt és

imádkozott. Imádkozása alatt a gyermek fekvése úgy megváltozott, hogy az egészségesen megszületett. — Több más hasonló gyógyulás történt Isten szolgájának imádságára.

Igaz-e ez?

XIII. Szentségének híre életében

83. Sokan, előkelő és egyszerű emberek, papok és szerzetesek, püspökök, grófok és hercegek, maga a pápai nuncius csodálattal beszéltek szent életéről és a vele dolgozó apácafőnöknőnek mondták: „Boldog lehet, hogy így szent emberrel együtt dolgozhat.” Mailáth és Batthyány Vilmos püspökök, a katolikus nagygyűlés szónokai mintegy négy-öt alkalommal még életében szentnek nevezték és példaként állították oda a híveknek a szószékről. Akik ismerték és családjá is egyhangúan szentnek tartották. Nem egyszer idegenek, amikor Isten szolgájának egyik fiával találkoztak, ezt kérdezték: „Te vagy-e annak a nagy szent szemorvosnak a fia?” Szentségének híre elterjedt a környező vármegyékben, de a külföldön is.

Igaz-e ez?

84. A nép is szentnek tartotta, különösen azok, akiket kezelt vagy meggyógyított. Sokan nagy bizalommal keresték fel és kérték tanácsát, lelkiekben is. Sírtak, amikor eltávoztak tőle, egészen el voltak ragadtatva jóságától, térdre estek, lábát átfogták hálából, még férfiak is egészen ellágyultak. „Ez az ember oly szépen beszél az Istenről” — mondták. Vagy: „Ha van szent, akkor ő bizonyára az.” „Ha ez nem jut a mennyországba, akkor senki.” Élő hite, irgalmas szeretete és nagy istenszeretete tették mindezt indokoltá.

Igaz-e ez?

XIV. Halála

85. 14 hónapig tartó hólyagrákban szenvedett. Naponta többször is rettenetes görcsök gyötörték. Mégis megőrizte lelkének egyensúlyát és hősie türelemmel viselte szenvedését. Mikor a görcsök megszűntek, azonnal visszatért vidám kedélye is. Környezetének napsugara volt, másokat vigasztalt és tanácsot adott. Egyetlen gondja az volt, hogy ha meggyógyulna, vajjon tudna-e még szemműtéteket végezni megviselt idegrendszere miatt.

Igaz-e ez?

86. Betegsége alatt is állandóan imádkozott, még a narkózisban is a kis officium szavait idézte a sebészorvos nagy ámulatára. Ahányszor csak lehetett, a szentségekhez járult. Sokszor volt szentmise az ő jelenlétében; ekkor egészen elmélyült a szent titkokba. Imáit egyszer sem mulasztotta el, ha mégoly szenvedéstejes nap volt is mögötte. A szentkenetet 10 nappal halála előtt vette fel s boldog volt. Feleségét már jóval előtte figyelmeztette, hogy ne késsen kellő időben papot hívni.

Igaz-e ez?

87. A halálra tökéletesen el volt készülve, bár nem biztos, hogy tudta állapotának reménytelen voltát. Szívesen beszélt a mennyei boldogságról és Istenről. „Úgy szeretem a jó Istent!” — mondotta. Feleségének pedig: „Ha biztos lennék abban, hogy a mennyországban legalább egy kis számolyt kapok, akkor inkább ma mennék, mint holnap.” De tapintatosan hozzáfűzte: „Úgye megbocsátasz ezért a kijelentésért?” Az őt látogató körmendi plébános előtt úgy beszélt Istenről, hogy ez a beérkezett szentség és istenszeretet benyomását kapta róla. Másvalaki megjegyzi róla, hogy szemének kifejezése átszellemült volt.

Igaz-e ez?

88. Dr. Sattig, teljesen vallástalan orvos kezelte, akinek családi élete is egészen zilált volt. Mikor 1931

január 22-én Isten szolgáját haldokolni látta, egész bensejében megrendült, térdre rogyott, teljesen megtért és családi életének boldogsága helyreállt. — A temetéskor a bécsi bíborosérsek, Piffl 38 fokos lázban szenvedett és le akarták őt beszélni, hogy ne temesse az elhunyt herceget, ő azonban azt válaszolta: „Ilyen nagy ember temetését lehetetlen, hogy ne én végezzem.” — Halála után csodálatos túlvilági mosoly ült ajkain, megijodottnak látszott.

Igaz-e ez?

89. Isten szolgája holttestét Bécsben, az Alser-Kirche-ben szentelték be, majd Körmendre szállították, ahol két napig volt felravatalozva. Ez a két nap valódi búcsújárást jelentett Körmenden. A hívek százával tódultak a ravatalhoz. Utána Németújvárra vitték, ahol a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. Az úton is nagy tömegek álltak, nemcsak hogy a herceg koporsóját lássák, hanem hogy a szent embernek, a szegények atyjának róják le hálájuk és tiszteletük adóját. Sok sóhaj tört elő a szívekből: „Ki fog most rajtunk segíteni?” stb.

Igaz-e ez?

XV. Szentségének híre halála után

90. Temetésén Mikes püspök beszédében azt mondta, hogy inkább hozzá, mint érte kell imádkozni, mert szent élete által nyitva találta a mennyország kapuit. — Volt gyóntatója azt mondta a megboldogult feleségének, hogy nézete szerint nincs kétely, hogy a herceget szentté fogják avatni. Felesége maga, akit gutaütés ért és nem tud összefüggően beszélni, férjéről lévén szó, esküre emelte kezét és csak ezt mondotta: „Szent, szent.” A körmendi plébános boldognak tartotta magát, „hogymilyen személyes érintkezésben lehetett egy szenttel”, amint mondotta. — Életében elterjedt szentség híre halála után sem szűnt meg. Sírját, amíg a határok azt megengedték és a háború nem zavarta

meg a látogatókat, igen sokan keresték fel és ügyeiket a megboldogult herceg pártfogásába ajánlották.

Igaz-e ez?

91. Ereklýéit sokan kéri és bizalommal fordulnak Isten szolgájához. Szenttéavatását természetesnek tartják és kívánják. Erre nézve számos nyilatkozat van előkelők és egyszerűbb emberek részéről. A boldoggáavatási eljárás bevezetésének híre örömet szerzett mindenfelé s azóta még többen kéri képét imával a boldoggáavatásért és ereklýéit. Naponta érkeztek levelek a központba a társadalom minden rétegéből.

Igaz-e ez?

XVI. Imameghallgatások halála után

92. Lelkiismeretes egyének vallják, hogy a megboldogult herceg közbenjárására imameghallgatásokban részesültek sokféle ügyben. A St. Gabriel-i bencés apácázárda, melynek háziiorvosa volt, ugyanezt vallja. A megboldogult felesége sok levelet kapott ilyenmő nyilatkozatokkal.

Igaz-e ez?

93. Egy hitetlen tanár teljesen megtért, mikor egy lelkiigyakorlatban a megboldogult herceg életéről hallott. — Egy szembeteg, aki zöld hályogban szenvedett, az Isten szolgájához végzett kilenced után kezelés nélkül tökéletesen meggyógyult. (1931.) — Egy kisleány, aki már halálán volt, az ereklýe érintése folytán reggelre teljesen meggyógyult; mosolyogva ébredt fel és este már munkában segédkezett. — Egy másik halálos beteg szintén az ereklýe érintésére hirtelen jobban lett. — Egy pap súlyos lelki tusában a herceg halála pillanatában, bár erről nem tudott és távol volt a halálozás helyétől, egészen csodálatos lelki segítséget kapott, melynek következtében a tusa egy pillanat alatt megszűnt, és pedig mindenkorra.

Igaz-e ez?

Egyelőre ennyit azzal a fenntartással, hogy szükség esetén még más újabb cikkelyeket is hozzáfűzhet.

Budapest-Manréza, 1944 november 13-án,
Kosztka Szent Szaniszló ünnepén.

Csávossy Elemér S. J.
postulator causae

